

Hallitusohjelma – huomioita kuntanäkökulmasta

**Kaupunginsihteeriyhdistys
Lahti 1.9.2023**

Juha Myllymäki
Lakiasian johtaja

Twitter@juhamyllymaki

Kuntapolitiikan isot poikkeihallinnolliset linjaukset hallitusohjelmassa

Kuntapolitiikan isot poikkihallinnolliset linjaukset hallitusohjelmassa (1)

- **Kuntien merkittävä rooli yhteiskunnassa tunnistetaan.** Kuntien eri roolit ja tehtävät tunnistetaan hyvin. Kuntien erilaisuus sanoitetaan voimavaraksi.
- **Erilaiset** kaupungit, kaupunkiseudut, seutukaupungit, maaseutukunnat, saaristokunnat on tunnistettu ja sanoitettu. On myös sanoitettu erilaisten kuntien ja kaupunkien rooli ja merkitys.
 - Eriytymiskehityksen ja erilaisten ratkaisujen salliminen.
- Sanoitettu suoraan myös itsehallinnollisen vapauden tavoite.
- **Säätelyn keventäminen** – myös **kokeiluohjelma** mukana

Kuntapolitiikan isot poikkihallinnolliset linjaukset hallitusohjelmassa (2)

- **Rahoitusjärjestelmä** uudistetaan.
 - Kuntiin ei kohdistu suuria rahoitusleikkauksia. Kuntien osuus sopeutustoimista pieni. Kiinteistöverouudistus etenee.
 - Kuntatalouteen vaikuttavat päätökset kompensoidaan
- **Kunta-HVA yhteistyöhön ja yhdyspinnoilla tapahtuvaan toimintaan joustoa** palveluiden järjestämiseen.
 - Paikallinen sopiminen tehtävien järjestämisestä mahdollistetaan.
- **Sidosyksikön hyödyntämisen rajaaminen**
 - Sidosyksikön vähimmäisomistus rajataan 10 % huomioiden yleinen etu.
 - Sidosyksikköhankintoja voidaan tehdä vain, kun ne ovat kokonaistaloudellisesti edullisempia kuin markkinoilla toimivat vaihtoehdot tai kun tähän on muu erityisen painava julkinen intressi.

Kuntapolitiikan isot poikkihallinnolliset linjaukset hallitusohjelmassa (3)

- Hallitus edistää asukkaiden palveluiden laadun ja yhdenvertaisuuden toteutumista varmistamalla, että palveluista vastuuta kantavat kunnat ovat taloudellisesti elinvoimaisia. **Kriisikuntakriteereiden** tehokkuutta arvioidaan hallituskauden aikana. **Kuntakoon kasvuun suhtaudutaan myönteisesti.**
- Hallitus vahvistaa kaikkien lasten sivistyksellisten perusoikeuksien yhdenvertaista toteutumista. **Vastuu koulutuspalveluista** edellyttää riittävää laajaa väestöpohjaa. Tämä voi toteutua koulutuksen järjestäjätahon hakeutumisella joko **järjestämisyhteistyöhön** kuntalain sallimien yhteistoiminnan keinoin tai **kuntaliitokseen.**
- **Tiedon hyödyntämisen esiteitä puretaan.**
Laaja lainsäädännön poikkihallinnollinen uudistusohjelma, jossa tunnistetaan ja kumotaan **norminpurun hengessä** digitalisaatiota estävät tai vaikeuttavat säädökset (mm. tietosuojalainsäädännön uudistus).

Pari nostoa hallinnon näkökulmasta

Vaalikelpoisuus ja esteellisyys

- *Hallitus käynnistää laajan selvitystyön liittyen eri tasoilla **tehtävän päätöksenteon mahdolliseen päällekkäisyyteen ja jääviyskysymyksiin sekä kunnan ja hyvinvointialueen työntekijöiden osallistumiseen kunta- ja aluehallitusten ja niiden alaisten lautakuntien työhön.** Selvitys valmistuu keväällä 2025.*
- Sääntelyn yhteensovittaminen kunta/hva. Onko valmiuksia tai tarvetta nykyisen sääntelyn muuttamiseen?

Kunta – hyvinvointialue

- Hyvinvointialueiden hallintomallia kehitetään paikallisen osallisuuden ja tulostavastuun periaattein, mutta sitä ei rinnasteta kunnalliseen itsehallintoon.
- Osana tuottavuusohjelmaa käynnistetään julkisen sektorin tilaohjelma, jonka tavoitteena on tehostaa julkisen sektorin tilakustannuksia merkittävästi sekä hakea ratkaisuja valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien välisiin tilaomaisuuskysymyksiin.
- Hallitus lisää myös alueellisten ratkaisujen joustavuutta kuntien ja hyvinvointialueiden työnjaossa. Tavoitteen edistämiseksi säädetään kuntien ja hyvinvointialueiden mahdollisuudesta sopia tehtävien hoitamisesta alueellisten ja paikallisten tarpeiden mukaisesti.
- Kuntien ja hyvinvointialueiden välistä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden sekä työllisyyden edistämiseksi vahvistetaan.

Hallitusohjelmassa sidosyksiköistä

UUTISET

Kilpailu- ja kuluttajaviraston pääjohtaja Kirsii Leivo sanoo, että kilpailun puute on julkisten hankintojen suurin ongelma. Siksi hankinnoista maksetaan Suomessa liikaa.

”Julkisista hankinnoista maksetaan liikaa”

Talous | Julkisiin hankintoihin käytetään vuosittain 45 miljardia veronmaksajien rahaa, mutta sen käyttöä seurataan hämmästyttävän vähän, sanoo Kilpailu- ja kuluttajaviraston pääjohtaja Kirsii Leivo.

Lauantaivieras

Jarno Hartikainen HS

PALKANLASKENTAA, rekrytointia, perintää, kirjanpitoa, digitaalisia asiointipalveluita, kunnat ja sote-alueet hankkivat Sarastia-konsernilla palveluita viime vuonna yli 150 miljoonan euron arvosta. Yhtiöstä on kasvanut merkittävä julkisen sektorin talous- ja henkilöstöhallinnon palveluntarjoaja.

Nyt Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) alkaa selvittää toiminnan laillisuutta. Selvityksen ytimessä on kysymys siitä, rikkoivatko Sarastian omistajakunnat lakia ostessaan yhtiöltä palveluita ilman kilpailutusta.

Elinkeinoelämän järjestöt tekivät asiasta hiljattain KKV:lle toimenpidepyynnön, mutta pääjohtaja Kirsii Leivo kertoo, että Sarastia oli jo aiemmin herättänyt viraston kiinnostuksen.

”Toimenpidepyynnö tuli hyvään aikaan. Olemme sisäisesti käyneet keskustelua tästä aihepiiristä ja pohtineet vaihtoehtoja toimenpiteiksi.”

KUNNAT tekevät hankintoja omistamaltaan yhtiöiltä, niin kutsutuilta sidosyhtiöiltä. Lähitökohtaisesti kuntien on kilpailutettava kaikki merkittävät hankinnat, mutta sidosyhtiöiltä tehtävät hankinnat muodostavat poikkeuksen.

Elinkeinoelämän järjestöt katsovat, että Sarastian tapauksessa lakia on rikottu. Järjestöjen mielestä kunnat väärinkäyttävät järjestelmää ostamalla itsensä osakkaiksi yhtiöön vain välttääkseen hankintojen kilpailutuksen.

Järjestöt viittaavat tapaukseen, jossa Vantaan ja Keravan hyvinvointialue tilasi Sarastialta henkilöstöhallinnon järjestelmän ja palveluita ilman kilpailutusta. Hankinta tehtiin toukokuussa 2022, vain neljä kuukautta sen jälkeen, kun hyvinvointialue ryh-

tyi Sarastian omistajaksi ostamalla yhtiöstä 0,04 prosentin omistusoikeuden 6 500 eurolla.

KKV ottaa nyt järjestelyyn tutkittavakseen. Sillä on puoli vuotta aikaa tehdä selvityksensä, jonka jälkeen asia etenee mahdollisesti markkinaoikeuteen. Sarastia sanoo neuvoteltavansa lakia.

Kysessä on yksittäistä tapaus, mutta paljon laajempi ilmiö, uskovat elinkeinoelämän järjestöt. Niiden mukaan Sarastian kaltaisia

Yksityiset yritykset on suljettu pois miljardien eurojen hankinnoista.

Elinkeinoelämän järjestöt:
Hyvinvointialueet ovat rikkoneet hankintalakia
– ”Sarastia on vain jäävuoren huippu”.
Kauppalehti 21.11.2022

”Toimenpidepyynnö tuli hyvään aikaan.
Olemme sisäisesti käyneet keskustelua tästä
Aihepiiristä ja pohtineet vaihtoehtoja
toimenpiteiksi.” *Kirsii Leivo, HS 10.12.2022*

Hallitusohjelma 2023–2027

- Hallitus uudistaa kuntalakia ja hyvinvointialuelakia huomioimaan paremmin taloudellinen vastuullisuus ja kuntien yritystoiminnan markkinavaikutukset.
- Uudistetaan sidosyksikköjä ja muuta julkisen vallan markkinatoimintaa koskevaa sääntelyä.
- Tiukennetaan lainsäädäntöä siten, että **sidosyksikköhankintoja voidaan tehdä vain silloin**, kun ne ovat kokonaistaloudellisesti edullisempia kuin markkinoilla toimivat vaihtoehdot tai kun tähän on muu erityisen painava julkinen intressi.
- **Rajataan julkisen sektorin mahdollisuuksia tuottaa in-house** –yksiköissä sellaisia tukipalveluja, joissa on olemassa toimiva markkina, kuten siivous-, taloushallinto-, ruoka- ja ICT-palveluissa.
- Sidosyksikön omistukselle asetetaan yleisen edun huomioon ottava **vähimmäisomistusprosentti (10 %)**.
- Lainsäädäntö kirjoitetaan tavalla, joka mahdollistaa jatkossakin kuntien ja hyvinvointialueiden tehtävien järjestämisen yhtiömuodossa silloin, kun se ei vääristä kilpailua, sekä tavalla, joka turvaa huoltovarmuuden, potilasturvallisuuden, kielelliset oikeudet tai muun vastaavan painavan julkisen intressin.
- Yhtenäistetään sidosyksiköiden **ulosmyyntirajat** enintään 5 prosenttiin ja enintään 500 000 euroon inhouse-yhtiöiden liikevaihdosta.

Joitakin esimerkkejä sidosyksiköistä

- Jätehuolto:
 - Pirkanmaan jätehuolto oy, omistajina 17 kuntaa.
 - Jätekuikko Pohjois-Savo, omistajina 15 kuntaa.
- Ateriapalvelut, puhtaus- ja kunnossapito
 - Saimaan tukipalvelut Oy, 5 osakasta, joista maakunnan keskuskaupungin osuus yli 60 %.
 - Servica Oy, Pohjois-Savo, 33 omistajaa, mukana kuntien omistamia yhtiöitä.
- ICT-palvelut
 - Lap-IT Oy, omistajina yli 30 Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan hankintayksikköä.
 - Apotti Oy: HUS, Helsingin kaupunki + 4 hyvinvointialuetta. Kolme suurinta omistajaa 57 %.
 - Ym..
- Talous- ja henkilöstöhallinto
 - Provincia Oy, Päijät-Häme, 7 omistajaa, joista kolme suurinta omistaa yli 70 %.
- Henkilöstöpalvelut
 - Seure Henkilöstöpalvelut oy, 9 omistajaa, joista kolme pääkaupunkiseudun kolme suurinta kaupunkia omistavat yhteensä yli 80 %.

Kiitos

Juha Myllymäki

www.kuntaliitto.fi

www.kommunforbundet.fi

Omistajaohjauksen lähtökohdat

Mitä omistetaan ja
mitä omistukselta
tavoitellaan?

Kuntastrategia, sis.
omistajapolitiikka

Kuntalaki 37 §

Tavoitteet

Talousarvio- ja
suunnitelma

Kuntalaki 110 §

Tavoitteet

Omistettavan yhteisön
omat suunnitelmat

Miten omistetaan?

Kuntalaki, yhteisölainsäädäntö

Hallintosääntö

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan
periaatteet

Konserniohje, omistajaohjauksen periaatteet

Yhtiöjärjestys, osakassopimus, perussopimus

Henkilöstövalinnat, osaaminen, vuorovaikutus

Kiitos

Juha Myllymäki

www.kuntaliitto.fi